

ปัญหาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่¹

ชนกฤต เปี่ยมมงคล²

การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันมานานเนื่องจากในปัจจุบันนี้มีคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลค่อนข้างมาก ส่วนหนึ่งเป็นในทางคดีอาญาที่มุ่งให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ ซึ่งโทษในทางอาญาไม่ว่าจะเป็น ริบทรัพย์สัน ปรับ กักขัง จำคุก หรือประหารชีวิต แต่ในทางปฏิบัติมักจะไม่ค่อยมีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่และส่วนใหญ่มักจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากกระบวนการรื้อฟื้นนั้น จะต้องมีการพยานหลักฐานใหม่ หรือพยานหลักฐานที่น่าสืบมาก่อนนั้นเป็นพยานหลักฐานที่เป็นเท็จ เป็นต้น

ในการพิจารณาคดีทั้งกระบวนการจนถึงมีคำพิพากษา ย่อมมีการผิดพลาดขึ้นไปได้ไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้เสมอ โดยการผิดพลาดอาจเกิดขึ้นจากการรวบรวมพยานหลักฐาน กระบวนการนำพยานหลักฐานมาสืบ หรือการรับฟังพยานหลักฐานมาลงโทษจำเลย และพยานหลักฐานนั้นได้มาจากพยานหลักฐานเท็จ เป็นต้น ในการพิพากษาลงโทษดังกล่าวย่อมจะส่งผลเป็นอันมากหากศาลลงโทษกับผู้บริสุทธิ์ ซึ่งจะเป็นตราบาปหรือรอยมลทินแห่งการลงโทษนั้นไว้ อันผู้บริสุทธิ์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ทั้งนี้ ในกฎหมายหลายฉบับก็ได้มีการจำกัดหรือเป็นอุปสรรคต่อการกลับมาใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของผู้ที่ต้องได้รับโทษจากคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีกระบวนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยไว้ค่อนข้างมาก และได้มีการรับรองหลักการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ และตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญา ขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ก็ได้วางหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญในอันที่จะเป็นการประกันสิทธิและเสรีภาพสำหรับบุคคลที่ต้องโทษในคดีอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมจาก

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ตุพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล

²นักศึกษาริฎญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³คมกริช ดิษฐเจริญ และ จารุวรรณ อมรศีลสวัสดิ์, “แพะในคดีอาญากับปัญหาการรื้อฟื้นคดี: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่,”วารสารศาลรัฐธรรมนูญ 35, 3 (กันยายน - ธันวาคม 2560): 42.

กระบวนการยุติธรรม เมื่อผู้นั้นได้ปรากฏขึ้นซึ่งหลักฐานใหม่ในการพิจารณาว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้ก่อให้เกิดความผิดทางอาญาขึ้นมา¹

สำหรับภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยยังมีปัญหาอยู่มาก เริ่มตั้งแต่ต้นทางของกระบวนการยุติธรรม คือ พนักงานสอบสวน เมื่อมีเหตุการณ์กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้มากที่สุดเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเหตุการณ์นั้น ๆ และในการหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” แต่ในทางปฏิบัตินั้น หาเป็นเช่นนั้นไม่ โดยมากแล้วพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเสียมากกว่า

นับตั้งแต่ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มีผลใช้บังคับ ซึ่งเริ่มต้นมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2517 และเป็นรูปเป็นร่างตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2521 สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันกว่า 30 ปีล่วงมาแล้ว ยังไม่พบเลยว่ามีกรรณการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ที่สำเร็จ แม้ว่าจะมีบางคดีที่ศาลรับคำร้องในการพิจารณา แต่สุดท้ายผลปรากฏว่าศาลก็ยกคำร้องทุกราย และกฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงจวบจนปัจจุบันนี้

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาของการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ที่ยังไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมอยู่หลายประการ ทำให้การรื้อฟื้นคดีอาญาเป็นไปได้ยาก ซึ่งสรุปได้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก ในเรื่องเงื่อนไขการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5 คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ หมายความว่า ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษทางอาญา ได้แก่ โทษริบทรัพย์สิน ปรับ กักขัง จำคุก และประหารชีวิต² ซึ่งจะต้องได้มีการบังคับโทษตามคำพิพากษาแล้ว จึงจะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่ได้ แต่ถ้าคดีเดิมมิได้มีการลงโทษเนื่องจากกรณีมีเหตุยกเว้นโทษ (เช่น เหตุวิกลจริตผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ เป็นต้น) หรือ

¹วิชา เหลืองโรจนกุล, บทบาทของพนักงานอัยการกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550), หน้า 1 - 2.

²กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, หลักเกณฑ์การขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 [Online], available URL: <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/2560/15.pdf>; 2560 (มีนาคม, 15).

มีการรอกการลงโทษ จะขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่ไม่ได้¹ ซึ่งคำพิพากษาที่ศาลได้ลงโทษจำเลย แม้จะมีเหตุยกเว้นโทษ หรือ รอกการลงโทษ แต่ก็เป็นการแสดงว่าจำเลยได้มีการกระทำความผิดแล้ว จึงควรเปิดโอกาสให้จำเลยในการพิสูจน์ต่อสาธารณะชนว่า ตนเองมิได้เป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการ ลบล้างผลของคำพิพากษาที่แสดงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งในแง่กฎหมาย และทางด้านจิตใจ

ปัญหาประการที่สอง คือ การตีความในเรื่องของ “พยานหลักฐานใหม่” ซึ่งตามมาตรา 5 (3) บัญญัติว่าต้องมีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การตีความในเรื่องของ “พยานหลักฐานใหม่” หากพยานหลักฐานใหม่ที่ผู้ร้องขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ สามารถแสดงได้ถึงเพียงเหตุยกเว้นโทษ หรือเหตุลดหย่อนโทษ เท่านั้น ก็ไม่สามารถยื่นขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ และตามมาตรา 5 (3) ดังกล่าว ต่างจากมาตรา 5 (1) และ (3) อยู่ตรงที่ มาตรา 5 (1) และ (2) กรณีพยานหลักฐานที่นำมาเป็นหลักในการพิจารณาคดีเดิมเป็นพยานหลักฐานเท็จปลอม หรือไม่ตรงกับความเป็นจริงนั้น จะต้องมีการนำคำพิพากษาถึงที่สุดมาพิจารณาคดีใหม่ แต่ตามมาตรา 5 (3) พยานหลักฐานใหม่ ไม่จำเป็นต้องอาศัยคำพิพากษามารองรับดังกล่าว จึงอาจมีการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่โดยอาศัยการอ้างพยานหลักฐานใหม่ แต่ทว่าคำนิยามที่ว่า พยานหลักฐานใหม่ยังไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนว่าหมายถึงกรณีใดบ้าง และขอบเขตเป็นเช่นไร รวมถึงพยานหลักฐานใหม่จะเกิดขึ้นเมื่อไร และจำเลยรู้หรือไม่ว่ามีพยานหลักฐานใหม่เกิดขึ้นแล้ว

ปัญหาประการที่สาม คือ ผู้ที่มีสิทธิยื่นขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6 ในที่นี้จะยกปัญหาการบัญญัติถึงผู้มีสิทธิในการยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีใหม่ด้วยกัน 3 กรณี คือ

1. ปัญหาตามมาตรา 6 (2) “ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ” จะเห็นว่า ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องจะเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมกรณีเป็นผู้เยาว์ (ยังไม่บรรลุนิติภาวะ) กับ ผู้อนุบาลกรณีบุคคลนั้นไร้ความสามารถ ซึ่งกฎหมายไม่ได้ให้ความคุ้มครองกับกรณีที่ ผู้เสมือนไร้ความสามารถถูกศาลมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดที่จะให้ให้อ่านาแก่ ผู้พิทักษ์ในการขอยื่นคำร้องกรณีดังกล่าว

2. ปัญหาตามมาตรา 6 (4) “ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง” กรณีดังกล่าวมีปัญหาว่า ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญานั้น จะสามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีใหม่ได้ก็ต่อเมื่อบุคคลต้องรับโทษได้ถึงแก่ความตายไปแล้วก่อนยื่นคำร้อง จึงเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ต้อง

¹ สันทัด สุจริต, “การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร-มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 107.

ได้รับโทษ ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3863/2552 วินิจฉัยว่า “ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6 (4) บัญญัติว่า ผู้บุพการี, ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่น

คำร้องเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ผู้ร้องเป็นสามีนับได้ว่า 1 แต่ตามคำร้องของผู้ร้องปรากฏว่าปัจจุบันจำเลยที่ 1 ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แทนจำเลยที่ 1” ปัญหาที่เกิดขึ้นหากจำเลยถูกพิพากษาให้จำคุกอยู่ การจะดำเนินการในทางคดีต่าง ๆ เป็นการยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐาน มีหน้าซ้ำยังทำให้เกิดความยุ่งยาก และผู้ต้องคำพิพากษามีได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง¹

3. ปัญหาตามมาตรา 6 (5) “พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ ในคดีเดิม” ซึ่งกรณีที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้นอาจเป็นเพราะพนักงานอัยการเห็นสมควรเอง หรือ เพราะบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) - (4) แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้ร้องขอกับพนักงานอัยการก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวก็มีข้อจำกัดที่ว่า หากพนักงานอัยการในคดีเดิมพบเห็นพยานหลักฐานใหม่ หรือทราบภายหลังว่า พยานบุคคลพยานหลักฐานอื่น เป็นเท็จหรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง ก็ไม่สามารถยื่นร้องขอหรือรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เพราะติดปัญหาในข้อกฎหมายดังกล่าว จึงจะเป็นการยุ่งยากขึ้นไปอีกในการขอหรือรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ปัญหาประการที่สี่ การยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีอาญาใหม่ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 18 ที่ให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียว หากผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ (มาตรา 6) ได้ยื่นคำร้องขอไปแล้ว แต่มาได้ยื่นถอนคำร้องดังกล่าวไป จะไม่สามารถยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้อีก ไม่ว่าจะเป็นการยื่นคำร้องของผู้มีสิทธิเดิม หรือผู้อื่นที่มีสิทธิยื่นคำร้องด้วยก็ตาม แม้ว่าจะมีพยานหลักฐานใหม่อย่างไร ๆ และการยื่นคำร้องดังกล่าวจะต้องมาขึ้นภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 หรือภายในสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษาคดีเดิมถึงที่สุด เว้นแต่ จะมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวไว้พิจารณาได้ กรณีตามมาตรา 18 นี้จึง

¹พนมวิมล วุฒาพาณิชย์ “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526,” (การศึกษานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550), หน้า 83.

²พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526, มาตรา 7 ภายใต้นับกับมาตรา 5 (5) พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควรหรือเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) (2) (3) หรือ (4) ร้องขอก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานอัยการมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

เป็นปัญหาในการบังคับใช้ได้ว่า อาจเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ต้องโทษทางอาญาในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่เป็นอย่างมาก เพราะในบางครั้งเหตุที่เกิดขึ้นอาจพบพยานหลักฐานใหม่ หรือ พยานบุคคล พยานหลักฐานอื่น ๆ ตามมาตรา 5 อาจเพิ่งเกิด หรืออุบัติขึ้นมาใหม่ก็เป็นได้ภายหลังจากจำเลยผู้นั้นได้รับโทษเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

กรณีดังกล่าว อาจมีปัญหาในการตีความบทบัญญัติดังกล่าวขึ้นมาได้ กล่าวคือ ในบางกรณีหากพนักงานอัยการ (ในกรณีคดีเดิมราษฎรเป็นโจทก์) ยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ แต่ด้วยเหตุผลบางประการทำให้การนำพยานหลักฐานใหม่ขึ้นพิจารณา ไม่ดีพอทำให้ศาลยกคำร้อง ก็อาจจะเป็นการยุติได้ว่าบุคคลอื่นตามมาตรา 6 (1) - (4) ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ไม่สามารถยื่นคำร้องขอรื้อฟื้นได้อีก เพราะคดีต้องห้ามยื่นคำร้องแล้ว ซึ่งกรณีดังกล่าวยังไม่พบคำพิพากษาศาลฎีกาในการวินิจฉัยตีความในปัญหาข้อกฎหมายนี้

ปัญหาประการที่ห้า ปัญหาการกำหนดค่าทดแทน ในกรณีถ้าต้องรับโทษกักขัง กักขังแทนค่าปรับ โทษจำคุก ประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 14 (4) กำหนดค่าทดแทนกรณีที่มีการขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ศาลได้พิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิดแล้ว ดังนี้

มาตรา 14 (3) ถ้าต้องรับโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับหรือจำคุก ให้ได้รับค่าทดแทนเป็นเงินโดยคำนวณจากวันที่ถูกกักขังหรือถูกจำคุกในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 14 (4) ถ้าต้องรับโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว ให้กำหนด ค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินสองแสนบาท

การกำหนดอัตราค่าทดแทนในจำนวนเงินดังกล่าว ย่อมไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายอาญาได้มีการแก้ไขเพิ่มอัตราโทษปรับ เพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน แต่ตามกฎหมายมาตราดังกล่าว การกำหนดให้ค่าทดแทนถ้าต้องรับโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้วเป็นจำนวนเงินที่น้อยมาก ถ้าเทียบกับจำเลยที่ต้องสูญเสียชีวิต และครอบครัวสูญเสียคนที่รักหรือเสาหลักของครอบครัวไป ซึ่งในบางครั้งแทบอาจจะเทียบไม่ได้กับตัวเงินโดยเฉพาะ¹

ทั้งนี้ รวมถึงการยื่นคำขอค่าทดแทนหรือขอสิทธิรับเงินคืนจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 8 วรรค สอง ด้วย กล่าวคือ

“ในคำร้องดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ต้องอ้างเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 โดยละเอียดชัดเจน และถ้าประสงค์จะขอค่าทดแทนเพื่อกรณีที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือขอรับสิทธิที่

¹พนมวีสั วุฒาพาณิชย์, เรื่องเดิม, หน้า 95.

บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นขึ้น ให้ระบุงการขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนไว้ในคำร้องนั้นด้วย คำขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนนั้นมิให้เรียกค่าธรรมเนียมศาล”

ดังนั้น ในการขอเรียกค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืน จะต้องกล่าวมาในคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะยื่นภายหลังจากนี้ไม่ได้เลย

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติขึ้นมาโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่เชื่อว่ากระบวนการทางอาญามีการดำเนินการอย่างถูกต้อง เทียบธรรม ไม่ทุจริต ไม่ผิดพลาด และกระบวนการยุติธรรมตามระบบปกติเปิดโอกาสให้ผู้ความได้นำเสนอข้อต่อสู้ของตัวเองอย่างเต็มที่ แต่ในความเป็นจริงนั้น ยังมีความเป็นไปได้อีกหลายกรณีที่ความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมและอาจเกิดจากตัวกระบวนการเอง หรือบุคลากรในกระบวนการ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทำให้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ยังไม่ครอบคลุมไปคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้เท่าที่ควร

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาในเรื่องเงื่อนไขการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ควรจะมีการแก้ไขให้คดีที่มีเหตุยกเว้นโทษสามารถขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ดังนี้

“คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญา แม้ว่าในคดีนั้นจะมีเหตุยกเว้นโทษก็ตาม อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้...”

2. ปัญหาการตีความในเรื่องของ “พยานหลักฐานใหม่” ควรที่จะมีการกำหนดอย่างชัดเจนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง เพื่อให้เป็นการค้นหาความจริงโดยให้ทุกฝ่ายร่วมกัน สำหรับป้องกันมิให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษ เห็นควรแก้ไขโดยเพิ่มข้อความต่อจากมาตรา 5 (3) “แม้ว่าจำเลยจะมีได้นำสืบต่อศาลในการพิจารณาคดีเดิม โดยมิต้องพิจารณาว่าจำเลยรู้ถึงความมิอยู่ของพยานหลักฐานนั้นหรือไม่ หรือการที่จำเลยรู้ถึงการมิอยู่ในพยานหลักฐานดังกล่าวแล้วแต่มิได้นำมาพิสูจน์” รวมแล้วเป็นดังนี้

“มาตรา 5 คดีใดที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลใดต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว อาจมีการร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาใหม่ได้ เมื่อปรากฏว่า

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นไม่ได้กระทำความผิด แม้ว่าจำเลยจะมีได้นำสืบต่อศาลในการพิจารณาคดีเดิม โดยมิต้องพิจารณาว่าจำเลยรู้ถึงความมิอยู่ของพยานหลักฐานนั้นหรือไม่ หรือการที่จำเลยรู้ถึงการมิอยู่ในพยานหลักฐานดังกล่าวแล้วแต่มิได้นำมาพิสูจน์”

3. ปัญหาผู้ที่มีสิทธิยื่นขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ แบ่งได้เป็น 3 กรณี กล่าวคือ

3.1 กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 6 (2) “ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้นุบาลในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถ” เนื่องจากบทบัญญัติของประเทศไทยยังไม่ได้ให้สิทธิอย่างเต็มที่ในการให้ผู้บกพร่องทางเรื่องความสามารถ สามารถให้ผู้แทนยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวมีความสำคัญซึ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ที่ต้องคำพิพากษาทุกคน ที่จะใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น กฎหมายของประเทศไทยควรจะมีบทบัญญัติดังเช่นของในประเทศฝรั่งเศส คือ มีการบัญญัติกฎหมายที่ทำให้ครอบคลุมไปถึงบุคคล ผู้เสมือนไร้ความสามารถ ให้สามารถมีผู้แทนในการยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ด้วย โดยเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติเป็นดังนี้

“มาตรา 6 (2) “ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้นุบาล หรือผู้พิทักษ์ในกรณีที่บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นเป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ”

3.2 กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 6 (4) “ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามเณรหรือภริยาของบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง”

เห็นควรนำเอาหลักกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสมาพิจารณา เพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนบทบัญญัติในมาตรา 6 (4) ของประเทศไทย เนื่องด้วยตามแนวทางของประเทศฝรั่งเศสมุ่งคุ้มครองทั้งผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในขณะที่มีชีวิตอยู่ และขณะเสียชีวิตไปแล้ว รวมไปถึงผู้ที่personnelบุคคลใกล้ชิดต่อผู้ต้องคำพิพากษา และบุคคลใกล้ชิดดังกล่าวยังได้รับการคุ้มครอง ถึงแม้ว่าผู้ต้องคำพิพากษาจะยังไม่ถึงแก่ความตายก็ตาม จึงถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิ และเป็นการเยียวยาอย่างที่เหมาะสมและก่อให้เกิดความเป็นธรรมโดยตัดคำว่า “ถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการยื่นคำร้อง” เพราะหากรอให้ผู้ต้องรับโทษทางอาญาตายเสียก่อน ผลเสียหายย่อมมีเกิดขึ้นมากกว่าที่เป็นคุณ ตามที่เคยเป็นบทเรียนความเสียหายจากความผิดพลาดในคำพิพากษารวมถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งหมด

3.3 กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา 6 (5) “พนักงานอัยการในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม” ควรแก้บทบัญญัตินี้โดยให้พนักงานอัยการสามารถยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้แม้ว่าพนักงานอัยการจะเป็นโจทก์ในคดีเดิมก็ตาม เนื่องจากพนักงานอัยการในคดีเดิม ย่อมทราบในข้อเท็จจริงของคดีที่เกิดขึ้น รวมถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดีเป็นอย่างดี จึงควรที่จะให้สามารถยื่นคำร้องขอหรือฟื้นเมื่อพนักงานอัยการทราบข้อเท็จจริง หรือมีพยานหลักฐานใหม่ที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษก็เป็นได้ ในส่วนนี้จึงเห็นควรแก้ไขโดยตัดคำว่า “ในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม”

4. ปัญหาการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีอาญาใหม่ ซึ่งตามมาตรา 18 “คำร้องเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งในคดีให้ขึ้นได้เพียงครั้งเดียว” กรณีดังกล่าวย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ต้องรับโทษตามคำพิพากษามากเกินไป ทั้งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวย่อมเป็นปัญหา จึงเห็นควรนำกฎหมายของ

ประเทศฝรั่งเศสมาปรับใช้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการ
รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 โดยให้ผู้ร้องยื่นขอพิจารณาคดีใหม่ได้เสมอหากปรากฏ
ข้อเท็จจริงหรือมีเหตุที่จะขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดระยะเวลาเท่าใด เพียงแต่
ว่าจะต้องยื่นโดยอาศัยเหตุเดียวกันไม่ได้อีกโดยให้ยกเลิกมาตรา 18 นี้เสีย

5. ปัญหาการกำหนดค่าทดแทน ในกรณีถ้าต้องรับโทษกักขัง กักขังแทนค่าปรับ

โทษจำคุก ประหารชีวิต และถูกประหารชีวิตแล้ว ตามมาตรา 14 (3) และ (4) กรณีดังกล่าวควรจะกำหนด
ตามแนวทางกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสที่จะมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาในการกำหนดอัตราค่า
ทดแทนให้กับผู้ได้รับโทษตามคำพิพากษาให้เกิดความเป็นธรรมมาบังคับใช้ จึงเห็นควรให้มีการปรับแก้
มาตรา 14 (3) และ (4) โดยให้มีการบัญญัติเพิ่มเป็นอีกมาตราหนึ่งให้มีความกว้าง และมีความชัดเจน ดังนี้

“มาตรา 14 (3) “ถ้าต้องรับโทษกักขังหรือกักขังแทนค่าปรับหรือจำคุก ให้ได้รับ

ค่าทดแทนเป็นเงินโดยคำนวณจากวันที่ถูกกักขังหรือถูกจำคุกในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทน
ค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ทำมาหา
ได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและ
จิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ทั้งนี้ในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย
และความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี จำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 14 (4) “ถ้าต้องรับโทษประหารชีวิตและถูกประหารชีวิตแล้ว

ให้กำหนดค่าทดแทนเป็นจำนวนเงินไม่เกินสองแสนบาท หรือจำนวนไม่เกินที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

โดยมีการเพิ่มเติมวรรคท้าย ดังนี้

“ในกรณีที่มิได้ขอให้ได้รับสิทธิที่เสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน

การสั่งให้ได้รับสิทธิคืนตามคำขอดังกล่าว ถ้าไม่สามารถคืนสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดเช่นว่านั้นได้

ให้คณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนเพื่อสิทธินั้นให้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการอาจกำหนดให้จำเลยได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดย
คำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดี ความเดือดร้อนที่จำเลยได้รับและ โอกาสที่จำเลยจะได้รับการชดเชยความเสียหาย
จากทางอื่นด้วย”

สำหรับอีกส่วนหนึ่งตามมาตรา 8 วรรค 2 ในการยื่นคำขอค่าทดแทนหรือขอสิทธิรับเงินคืน ตาม
กฎหมายฝรั่งเศสการขอค่าชดเชยในการรื้อฟื้นคดีอาญานั้นก็ไม่จำเป็นต้องขอมาพร้อมกับคำร้องก็ได้ ดังนั้น
ค่าทดแทนสามารถขอเวลาใดก็ได้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา จึงเห็นควรปรับแก้ในส่วนนี้ด้วย เป็นดังนี้

“ในคำร้องดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ต้องอ้างเหตุตามที่ระบุไว้ในมาตรา 5 โดยละเอียดชัดเจน และถ้า
ประสงค์จะขอค่าทดแทนเพื่อการที่บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือขอรับสิทธิที่
บุคคลนั้นเสียไปอันเป็นผลโดยตรงจากคำพิพากษานั้นคืน ให้ระบุการขอค่าทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนไว้ในคำ

รื่องนั้นด้วย โดยยื่นก่อนศาลที่มีอำนาจพิจารณานั้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ คำขอคำทดแทนหรือขอรับสิทธิคืนนั้นมีให้เรียกค่าธรรมเนียมศาล”

เอกสารอ้างอิง

วิทยา เหลืองโรจนกุล. บทบาทของพนักงานอัยการกับการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่. กรุงเทพมหานคร:

วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550.

สุกิจ สัมฤทธิ์ผ่อง. กฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,

2556.